

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

ВЕГЕШ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні (доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D))

Ужгород 2020

УДК 323 (031)
ББК Ф4я20
В 26

У навчально-методичному посібнику вміщено робочу програму навчальної дисципліни **«Державотворчі процеси в Україні»** для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні: доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D) галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **052 Політологія** освітньої програми Політологія/Political Science.

До навчально-методичного посібника також включені плани семінарських занять, питання для самоперевірки засвоєних знань та самостійної роботи.

Рецензенти:

Асланов Стелас Антипович, доктор політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Буркало Валентин Васильович, кандидат філософських наук, доцент кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Відповідальний за випуск:

Петрінко Віктор Степанович, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рекомендовано до друку на засіданні
кафедри політології і державного управління ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
Протокол № 3 від 9 листопада 2020 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-ий	1-ий
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для очної форми навчання: 12 аудиторних – 5 самостійної роботи здобувача – 7	1-ий	1-ий
	Лекції:	
	28	10
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Державотворчі процеси в Україні» є вивчення передумов формування, етапів розвитку української державності, розуміння сутності різноманітних напрямів, концептуальних теорій і наукових «шкіл», оволодіння дослідницьким інструментарієм теоретичної і прикладної науки.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню для здобувачів ступеня вищої освіти: доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D) таких компетентностей:

1) загальні компетентності:

- **ЗК-1.** Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК-4.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК-6.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- **ЗК-7.** Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

2) фахові компетентності:

- **ФК-1.** Комплексне розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
- **ФК-2.** Поглиблене знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології та володіння категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.
- **ФК-3.** Комплексне розуміння принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- **ФК-4.** Комплексне застосування широкого спектру політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
- **ФК-5.** Комплексне розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

Крім того, вивчення вказаної навчальної дисципліни дозволить здобувачу ступеня вищої освіти: доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D) у подальшому орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку державотворчих процесів в Україні, використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань; вміти давати оцінку сучасним процесам українського державотворення; готувати повідомлення, виступи, наукові публікації на вказану проблематику.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія» (третього освітньо-наукового рівня вищої освіти), вивчення навчальної дисципліни «Державотворчі процеси в Україні» повинно забезпечити досягнення здобувачами ступеня вищої освіти: доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D) таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Комплексне розуміти природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.	ПРН-4
Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.	ПРН-5
Комплексно розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.	ПРН-6
Комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.	ПРН-7
Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.	ПРН-8

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи здобувача.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання	Години
Тема 1	2
Тема 2	4
Тема 3	4
Тема 4	4
Тема 5	4
Тема 6	4
Тема 7	4
Тема 8	4
Тема 9	4
Тема 10	4
Тема 11	4
Тема 12	4
Тема 13	2
Тема 14	2
Самостійна робота	50
Разом	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	10	20
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10
Есе	1	10
Реферат	1	10
Самостійна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання самостійної роботи

Мінімальний поріг для допуску до самостійної роботи становить 10 балів. Самостійна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики навчального курсу, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання самостійної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних тенденцій розвитку державотворчих процесів в Україні. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання самостійної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання самостійної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків здобувача з визначеної проблематики, третє запитання самостійної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до *«Положення про порядок та методу проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
 - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
 - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
 - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
 - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
 - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		Диференційована	Недиференційована
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до курсу «Державотворчі процеси в Україні»

Предмет вивчення і методи дослідження державотворчих процесів в Україні. Основні теоретичні підходи в трактуванні українського державознавства. Предметне поле та категоріальний апарат навчальної дисципліни. Джерельна база, історіографія та історіософія проблеми.

Тема 2. Періодизація українського державотворення

Загальна характеристика періодизацій державотворчих процесів в Україні. Періодизації політичної історії України М. Костомарова, М. Грушевського, В. Липинського, Д. Донцова, І. Лисяка-Рудницького.

Періодизація державотворчих процесів в Україні науковців Інституту історії України НАН України (В. А. Смолій, С. В. Кульчицький, В. Г. Сарбей, С. В. Віднянський). Періодизація української національної революції В. А. Смолія і В. С. Степанкова. Періодизація державотворчих процесів в Україні ХХ ст. науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України (І. Ф. Курас, М. С. Кармазіна, Л. П. Нагорна). Періодизація української державності через призму історії цивілізації (М. Є. Горелов, О. П. Моця, О. О. Рафальський). Періодизації державотворчих процесів через призму модерності та постмодерності (Н. Яковенко, Я. Грицак). Періодизація вчених Львівського національного університету імені Івана Франка (Н. М. Хома, О. П. Дзьобань, А. М. Мишко, І. Є. Ворчакова, І. З. Харченко). Періодизація українських державотворчих процесів на Закарпатті (В. Л. Боднар, М. М. Вегеш, В. І. Худанич). Зарубіжні дослідники про українське державознавство (Н. Дейвіс, П. Р. Магочій, Д. Феннел, Т. Гунчак).

Тема 3. Політична думка України через призму українського державотворення

Політична думка княжої доби. Політичні ідеї твору митрополита Іларіона «Слово про закон і благодать». Розвиток політичних ідей у «Повісті минулих літ». «Повчання Володимира Мономаха своїм дітям» як політичний заповіт. Ідея політичної єдності українських земель у «Слові о полку Ігоревім». Кирило Туровський про співвідношення духовної та світської влади. Політичні ідеї Данила Заточника. Політична думка Галицько-Волинського князівства та литовсько-польської доби. Політичні ідеї Галицько-Волинського літопису. Політичні ідеї централізованої держави в «Судебнику» Великого князя Казимира. Литовські статuti про політичні засади державності. Ю. Котермак-Дрогобич і С. Оріховський про «кращі» форми державного правління. Політична думка XVII-XVIII ст. (П. Могила, І. Борецький, І. Гізель, Ю.

Немирич, Ф. Софонович, С. Яворський, Ф. Прокопович, І. Мазепа, П. Орлик, С. Величко, Г. Граб'янка, В. Каразин, Г. Сковорода). Острозька академія. Києво-Могилянська академія. Українська політична думка XIX ст. «Історія русів», «Руська Трійця». Т. Г. Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство. Політичні проекти майбутньої України П. Куліша, М. Гулака, Г. Андрузького. Соціально-політичні погляди В. Антоновича, М. Драгоманова, С. Подолинського, М. Павлика, І. Франка, Лесі Українки, Український націоналізм М. Міхновського і Д. Донцова. Українське державотворення в працях М. Грушевського («Хто такі українці і чого вони хочуть», «На порозі нової України», «Автономія України у світлі соціал-демократичної критики», «Про автономію України»). Державно-політичні погляди В. Винниченка. Політична думка доби національно-визвольної боротьби українського народу 1917-1921 рр. С. Петлюра. Українська політична думка 20-30-х років XX ст. Політична думка в Радянській Україні. Розвиток української політичної думки в другій половині XX – початку XXI ст. Політичні ідеї представників українського дисидентського руху (В. Стус, В. Симоненко, І. Світличний, В. Чорновол, Л. Лук'яненко, С. Хмара, І. Дзюба, П. Григоренко, М. Руденко). Релігійна політична думка. Митрополит Андрей Шептицький, патріарх Й. Сліпий, І. Гель. Сучасний етап формування української політичної думки.

Тема 4. Державотворчі ідеї в політичній думці української еміграції

Формування моделей української державності у документах відносин Війська Запорозького із східноєвропейськими державами (1648-1687 рр.). Питання правосуб'єктності Війська Запорозького у складі Речі Посполитої. Еволюція державно-правового статусу Гетьманщини у Російській державі. Політичний і правовий вимір відносин Війська Запорізького з Кримським ханством. Проблеми розвитку державності в контексті зовнішніх зв'язків українських політичних сил (1687-1708 рр.). Головні проблеми української політичної думки другої половини XVII- початку XVIII ст. Політичний і правовий зміст документів дипломатії української еміграції (проекти автономії Війська Запорозького у складі Речі Посполитої; концептуальне переосмислення державно-правового статусу Гетьманщини у Російській державі; спроби утвердження Війська Запорозького під протекторатом Кримського ханства). Політико-правові теорії української еміграції («Бендерівська комісія» 1709 р. і питання про політичні та правові основи організації влади у Війську Запорозькому; «Пакти й конституції законів вольностей Запорозького Війська» 1710 р.: політичний та правовий аспекти). І. Мазепа і П. Орлик.

Українська політична думка міжвоєнного періоду в середовищі еміграції. Націоналістичне спрямування: М. Сціборський, Ю. Липа, Ю. Вассиян; націонал-демократичне спрямування: С. Дністрянський, О. Ейхельман, О.-І. Бочковський; консервативне спрямування: В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський; соціал-демократичне спрямування: Р. Лащенко, С. Шелухін.

Українська політична думка на еміграції у період після Другої світової війни. Державотворчі погляди І. Багряного, І. Лисяка-Рудницького, В.

Винниченка, Р. Роздольського, І. Майстренка, В. Голубничого, Д. Донцова, Л. Ребета, С. Бандери, А. Мельника, С. Ленкавського.

Тема 5. Українська політична думка на Закарпатті. Політичні погляди діячів Карпатської України

Загальна характеристика політичної думки 1920-1930-х років на Закарпатті: історичні передумови та регіональна особливість. Українофіли, русофіли, русинофіли. Політична і національно-культурна еліта Закарпаття XVIII-XIX ст. І. Орлай, М. Балудянський, В. Кукольник, П. Лодій, Ю. Гуца-Венелін, І. Мольнар. М. Лучкай, О. Духнович, В. Довгович, О. Павлович, Є. Фенцик, І. Сільвай, О. Митрак, Ю. Ставровський-Попрадов, І. Раковський, А. Кралицький, І. Кимак. Історико-політичні погляди Ю. Жатковича («Етнографічний очерк угро-руських», «Праці з історії Угорської Русі», «Автобіографія»). «Історія угро-русів» Ю. Жатковича – важливе джерело з історії Закарпаття. Вчені Росії про Закарпаття (В. А. Францев, Е. Ю. Перфецький, А. Л. Петров, В. В. Саханев, В. І. Вернадський). «Європейське коріння» Я. Достала. Праця Я. Достала «Підкарпатська Русь». Політичні погляди діячів Карпатської України. Еволюція поглядів А. Волошина. Державницька думка С. Клочурака, братів М. і Ю. Брацайків. Національне питання у поглядах братів Ф. і Ю. Реваїв. Радикальний націоналізм С. Росохи і І. Рогача. В. Шандор про перспективи державотворчих змагань Карпато-Української держави.

Тема 6. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи

Теоретико-методологічний аналіз націєтворчих процесів: феномен політичної нації; соціокультурні механізми націєутворення: минуле, сучасне, майбутнє; механізми формування класичних політичних націй. Українці. Сутнісні риси українського етносу. Етногенетичні витоки українців. Витоки і розвиток української політичної нації. Політико-правові підвалини розбудови громадянського суспільства в Україні часів визвольних змагань. Політико-філософські виміри формування української політичної нації. Політико-ідеологічні засади національної ідентичності. Соціальні виміри буття української політичної нації. Взаємовідносини держави і суспільства в Україні. Динаміка політичних процесів у сучасній Україні: особливості легітимації політичної влади в пострадянський період; культурно-політичні зміни в процесі посткомуністичної трансформації українського суспільства. П. Кені про карнавал революцій. Центральна Європа 1989 року і Україна. О. Гнатюк. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. П. Вандич. «Ціна свободи». Цивілізаційний вибір України. Стратегічні орієнтири України.

Тема 7. Київська Русь

Давні слов'яни в давнину. Празько-Корчацька культура склавів. Пеньківська культура антів. Колочинська, Іменьківська, Дзедзіцька культури. Слов'яни в Україні VIII-X ст. Витоки слов'янських старожитностей кінця VII-X ст. Утворення Києво-Руської держави та етнокультурні процеси. Слов'яни на рубежі та в першій половині I тисячоліття н. е. (Зарубинецька, Черняхівська, Київська культура). Венеди. Проблема походження ранньосередньовічних слов'янських культур в археологічній літературі. Питання економіки та соціального розвитку слов'ян: землеробство і скотарство; ремесло; обмін і торгівля; суспільний лад і соціальні відносини. Походження Русі. Русь в середині – другій половині X ст. Володимировичі. Нащадки Ярослава. Любецький з'їзд. Нащадки Мономаха. Русь у період загострення боротьби за Київ. Всеволод Ольгович (1139-1146); Ізяслав Мстиславич (1146-1154); Юрій Довгорукий (1154-1157); Ізяслав Давидович (1157-1161); Ростислав Мстиславич (1161-1167); Мстислав Ізяславич (1167-1169). Русь в добу «Слова о полку Ігоревім». Андрій Боголюбський, Ольговичі і Ростиславичі в боротьбі за київський престол. Святослав (1177-1194) та Рюрик (1180-1202). Християнська церква в Київській Русі: від язичництва до християнства; Володимир Великий і процес хрещення Русі; Руська православна церква в політичній системі держави. Княгиня Ольга. Етнічний розвиток Русі IX-XIII ст. Культура Русі.

Тема 8. Галицько-Волинська держава

Початки складання території Галицько-Волинської Русі: Червенська, Белзька і Перемишльська землі. Волинь у політичному житті Русі XI ст. Ярославичі в змаганнях за Волинь у першій третині XII ст. Волинський князь Роман Мстиславич. Галицько-Волинське князівство XIII ст.: Роман Мстиславич – самодержець Русі; боярська смута; Мстислав Удатний; династія Романовичів; Данило Галицький; монголо-татарська навала. Політичне життя 40-60-х рр. XIII ст. Феодальна роздробленість Галицько-Волинського князівства: князь Володимир Василькович; Лев Данилович; князь Юрій. Галицько-Волинська держава і Закарпаття. Зовнішня політика галицьких і волинських князів: Галицько-Волинська Русь і Візантія; стосунки з Угорщиною; Польща і Галицько-Волинське князівство; європейська політика Данила Романовича; Галицько-Волинська держава і Литва; коронація Данила Галицького. Культурні явища і процеси в Галицько-Волинській державі. Вхід України у період бездержавності.

Тема 9. Українська козацька держава

Генеza та еволюція українського козацтва. Цивілізаційна типологія українського козацтва та його світові аналоги. Державна ідея за козацької доби: становлення козацького політичного автономізму; формування української державної ідеї та її особливості; подолання концепцій поліцентризму

Гетьманщини; згасання державної ідеї. Політична система та інституційна модель Української козацької держави: специфіка українського козацького державотворення; генеральна та старшинська ради; інститут гетьманства та генеральної старшини; центральні органи виконавчої та судової влади; полково-сотенний устрій Гетьманату. Міжнародні відносини та дипломатія: українське козацтво у міжнародних відносинах XVI-XVII ст.; становлення дипломатичної служби Української держави; мета й основні напрями зовнішньої політики уряду Б. Хмельницького; особливості зовнішньої політики Гетьманщини; міжнародні відносини і дипломатія Українського Гетьманату після завершення Національної революції. Військова організація та воєнне мистецтво українського козацтва. Запорізька Січ. Етнічні та етнокультурні аспекти феномена українського козацтва. Православна традиція Війська Запорозького. Козацьке право і судочинство. Геральдичні традиції українського козацтва. Українське козацтво та західноєвропейський світ. Козацтво в системах Російської і Турецької імперій. Козацьке військо на Кубані. Писемні джерела з історії українського козацтва. Ліквідації російським царизмом Запорізької Січі та Гетьманату.

Тема 10. Державотворчі процеси в Україні періоду національно-визвольної боротьби 1917-1921 рр.

Українська Центральна рада. М. Грушевський. В. Винниченко. Соціально-політична база та характер української революції. Реформування державного механізму. Створення Генерального секретаріату. На шляху до національно-територіальної автономії. Перший Універсал Центральної ради. Українська Центральна рада й Тимчасовий уряд: на шляху порозуміння. Центральна рада наприкінці 1917 – на початку 1918 рр. Третій Універсал УНР. Українсько-російський конфлікт. Перший прихід більшовиків до влади в Україні. Діяльність УНР на початку 1918 р. Національно-культурне будівництво в часи Центральної ради. Церковно-релігійне життя в добу Центральної ради.

Українська держава Павла Скоропадського. Внутрішня політика гетьманського уряду. Творення державних засад. Формування місцевих органів влади. Законодавча діяльність Гетьманату. Судова система. Аграрне питання. Фінансово-промислова політика. Військова та зовнішня політика П. Скоропадського: військове будівництво; особливості зовнішньої політики; Україна і Росія: проблеми взаємин. Заходи Гетьманату в релігійній та культурній сферах. Наука й культура в Українській державі. В. Вернадський – перший президент Української академії наук.

УНР у часи Директорії. Початковий період діяльності Директорії. С. Петлюра. А. Макаренко. Ф. Швець. Трудовий конгрес та його рішення. Директорія та більшовики: від співробітництва до війни. Внутрішня політика Директорії. Отаманщина. Державний устрій України у другій половині 1919-1920 рр. Законотворчість у часи Директорії. Вирішення продовольчого й аграрного питань. Промислова й робітничка політика. Військова та

зовнішньополітична діяльність Директорії. Є. Коновалець. Соціокультурна ситуація в УНР. Становище православної церкви.

Україна під владою більшовиків у 1919 р. Формування радянської державної системи. Денікінська окупація України. Відновлення радянської влади в Україні в 1920 р. Радянсько-польська війна. Польсько-українська угода.

Західно-Українська Народна республіка. Розпад Австро-Угорської монархії. Створення Української національної ради. Д. Вітовський і Д. Паліїв. «Листопадовий зрив». Перемишльський інцидент. Формування органів влади. Тимчасовий Державний Секретаріат (Рада Державних Секретарів ЗУНР). Тимчасовий закон ЗУНР. Державне будівництво: проблема національних кадрів. Польський бунт і бої за Львів. Створення Української Галицької Армії. В. Курманович. Є. Петрушевич – президент ЗУНР. Злука ЗУНР і УНР 22 січня 1919 р. Місія М.-Й. Бартелемі. Державне будівництво в 1919 р. Й. Галлер. Ю. Пілсудський.

Причини поразки національно-визвольних змагань українців у 1917-1921 рр. Історичне значення утворення УНР.

Тема 11. Державотворчі процеси в Карпатській Україні

Гуцульська республіка – предтеча утворення Карпатської України. Рішення Хустського собору 21 січня 1919 р. про возз'єднання з Україною. Паризька мирна конференція і входження Закарпаття до складу Чехословаччини. Політичні партії та громадські організації у боротьбі за надання краю автономних прав («Просвіта», «Пласт», «Народно-Християнська партія»). Т. Масарик. Надання Підкарпатській Русі автономії. Діяльність перших автономних урядів А. Бродія і А. Волошина. Перші соціально-економічні та суспільно-політичні перетворення. Вибори до Сойму Карпатської України 12 лютого 1939 р. Реформи в галузі юриспруденції, господарства, освітньо-культурної сфери. Культура, мистецтво і наука Карпатської України. Міжнародне становище і зовнішньополітична діяльність уряду А. Волошина: мюнхенська конференція; віденський арбітраж; конференція в Комарно. Відкриття консульства Німеччини в Хусті. Г. Гофман. Еволюція державно-правового статусу Закарпаття (Підкарпатська Русь – автономна частина ЧСР; Підкарпатська Русь – частина федеративної ЧСР; Карпатська Україна – незалежна держава). Засідання та рішення Сойму Карпатської України 15 березня 1939 р.: про державний устрій, назву, герб, гімн Карпатської України. Обрання А. Волошина президентом Карпатської України. Окупація Закарпаття військами угорської Угорщини. М. Горті. Встановлення окупаційного режиму в Карпатській Україні (1939-1944 рр.). Історичне значення проголошення Карпато-Української держави. Карпатська Україна 1938-1939 рр. – етап українського державотворення в ХХ ст.

Тама 12. Феномен національної радянської державності

Характер радянської державності. Особливості національної радянської державності. Поява «незалежної» Української Соціалістичної Радянської Республіки. Статус союзної республіки в складі СРСР. Національне відродження 20-х рр. М. Скрипник. «Розстріляне відродження». Радянізація західноукраїнських земель. Радянська Україна в роки Другої світової війни. Післявоєнні роки. Репресована церква. «Львівський собор». Курс на провінціалізацію української культури. Система цензури. Практика «Ждановщини». Лібералізація радянського суспільства. «Відлига». Початок десталінізації. Критика культу особи. Перехід Криму до складу УРСР. Держава і церква. «Відлига в культурному житті». Нова хвиля в українізації. О. Довженко, В. Мороз, Є. Сверстюк, Є. Шабліовський. Шістдесятники. В. Симоненко, В. Бородай, А. Горська, Г. Юра, М. Осадчий, С. Караванський, І. Драч, М. Вінграновський, Г. Сивокінь, Н. Світлична, М. Коцюбинська, І. Світличний. Політика русифікації сфери культури. Репресії проти інтелігенції. І. Калинець, В. Стус, В. Чорновіл, Л. Лук'яненко, М. Матусевич, Ю. Литвин, О. Тихий, В. Марченко, П. Розумний, Л. Плющ. Утвердження дисидентства. І. Дзюба, В. Стус, Ю. Бадзьо, М. Плахотнюк, С. Глузман, М. Руденко, П. Григоренко. Наростання системної кризи радянської державності. Горбачовська перебудова: задум, етапи, результати. Конституційна реформа. Вибори 1989 р. Утворення Народного руху України за перебудову. В. Чорновіл, брати Горині, Л. Лук'яненко, О. Шевченко. Активізація суспільно-політичного життя. Вибори 1990 р. до Верховної Ради УРСР.

Тема 13. Державотворчі процеси в сучасній Україні

Декларація про державний суверенітет України. Союзний договір. Путч 19-21 серпня 1991 р. Акт проголошення незалежності України. Референдум і президентські вибори 1 грудня 1991 р. Утворення Співдружності Незалежних Держав. Структурні реформи в економіці. Реформування відносин власності. Аграрна політика: очікування і реалії. Особливості демографічної ситуації. Депопуляція. Зовнішня міграція. Віковий склад населення. Демографічна політика. Формування основних засад соціальної політики. Відтворення та розвиток трудового потенціалу. Соціально-трудова відносина і соціальний діалог. Екологічна реформа та її головні напрямки. Стан земельних та лісових ресурсів. Заходи щодо поліпшення довкілля в зонах екологічної небезпеки. Етнонаціональний простір України. Тенденції етносоціального розвитку. Суть і засади етнополітики держави. Національні меншини. Закордонні українці. Соціально-економічний вимір чорнобильської проблеми в незалежній Україні. Особливості реформування культурно-освітньої сфери. Середня освіта і вищі навчальні заклади. Науковий потенціал України. Література і кінематографія. Мистецтво. Релігійно-церковне життя. Надання томосу і виникнення Православної церкви України. Збереження історико-культурної спадщини. Міжнародні та внутрішні умови ядерного роззброєння України. Будапештський

меморандум. «Гібридна війна» Російської Федерації проти України й необхідність реформування Збройних сил. Україна і НАТО. Рівень стратегічного партнерства у військовому співробітництві між Україною і США. Реформування правоохоронної системи України. Створення Національного антикорупційного бюро України, Антикорупційного суду, Державного бюро розслідувань. Посилення боротьби з корупцією. Реформування СБУ.

Тема 14. Україна на міжнародній арені

Загальна характеристика геополітичного простору України – кліматичні, басейнові, зонально-ландшафтні, геоморфологічні особливості. Взаємодія природних та географічних чинників з політичною організацією. Комплекс рівнів, де відбувається якісне визначення умов для політичної діяльності: геоморфологія; басейнові розмежування; кліматичні та природні зони; популяційні ареали і конфігурація населення; господарська і транспортна інфраструктури; інфраструктура комунікаційних та організаційних взаємодій, які забезпечують ефективне досягнення цілей. Експерти Національного інституту стратегічних досліджень про основні геополітичні та зовнішньополітичні пріоритети України: виживання України як суверенної незалежної держави, зміцнення фундаментальних цінностей та інституцій; повернення України в європейський цивілізаційний простір, всебічна інтеграція до європейських політичних і соціальних структур, а також структур безпеки; посилення потенціалу стримування як власного, так і колективного за рахунок участі в європейських структурах безпеки, укладання двосторонніх і багатосторонніх договорів, отримання відповідних гарантій безпеки; пріоритетна орієнтація на інтеграцію до Європейського Співтовариства і Західноєвропейського Союзу; зміцнення стратегічного партнерства із США і зв'язків з країнами Західної Європи; підтримка і розвиток рівноправних, взаємовигідних економічних, політичних і соціокультурних відносин з Росією; зміцнення і консолідація особливих відносин із стратегічно важливими сусідами (Польща, Туреччина, Грузія, Азербайджан, країни Балтії, Вишеградської групи і Центральної Азії); сприяння формуванню «поясу стабільності» і регіональних структур безпеки від Балтійського і Чорного морів до Закавказзя і Центральної Азії; активна участь у створенні європейських і євразійських «транспортних коридорів»; курс на альтернативне лідерство на території колишнього СРСР; протидія неконтрольованому іноземному економічному проникненню і всебічний захист економічного суверенітету; блокування поточних спроб односторонньої іноземної соціально-культурної та інформаційної експансії та домінування; цілеспрямоване формування в масовій свідомості універсальних європейських і євроатлантичних цінностей і соціокультурних орієнтацій.

Участь України в глобальних міжнародних структурах – ООН (Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Економічна і Соціальна Ради), Світовий Банк, МВФ, ГАТТ, ЮНЕСКО, ВООЗ; глобально-регіональних і регіональних (ЄС, НАТО). Слабкі сторони міжнародної економічної політики України: буферна

роль України у постійному балансуванні між Заходом і Євразією; невикористання зацікавленості країн Заходу в суспільній модернізації України; неприйняття правил ГАТТ у зовнішній торгівлі; несприятливий правовий режим для впровадження іноземних інвестицій в українську економіку тощо. Проблема залучення іноземного капіталу на Україну. Європейський банк реконструкції і розвитку та Україна. Україна – член Організації Чорноморського Економічного Співробітництва (ОЧЕС). Культурне і наукове співробітництво України з розвиненими країнами світу. Багатокомпонентний характер національної безпеки України. Україна і локальні збройні конфлікти в світі. Двосторонні відносини України на міжнародній арені. Сучасний стан українсько-американських відносин. Протиборство тенденцій інтервенціонізму та ізоляціонізму в США і Україні. Засудження Україною терористичних нападів на США і приєднання до міжнародної антитерористичної коаліції. Відносини України з країнами «сімки». Відносини України з країнами Центрально-Східної Європи (Польща, Румунія та ін.). Українсько-російські відносини. Анексія Росією Криму. Агресія Російської Федерації проти України. Окупація частини Донецької та Луганської областей України. Українсько-російська війна 2014-2020 рр. Мінські угоди та їх наслідки. Нормандський формат.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Форма навчання: очна				
	Усього	у тому числі			
		лекції	практичні (семінарські)	Лабораторні	індивідуальна робота
1-й семестр					
Тема 1. Вступ до курсу «Державотворчі процеси в Україні»	5	2			3
Тема 2. Періодизація української державності	5	2			3
Тема 3. Політична думка України через призму українського державотворення	10	2	2		6
Тема 4 Державотворчі ідеї в політичній думці української еміграції	10	2			6
Тема 5. Українська політична думка на Закарпатті. Політичні погляди діячів Карпатської України	10	2	2		6
Тема 6. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи	10	2	2		6

Тема 7. Київська Русь	10	2	2			6
Тема 8. Галицько-Волинська держава	10	2	2			6
Тема 9. Українська козацька держава	10	2	2			6
Тема 10. Державотворчі процеси в Україні періоду національно-визвольної боротьби 1917-1921 рр.	10	2	2			6
Тема 11. Державотворчі процеси в Карпатській Україні	5	2	2			3
Тема 12. Феномен національної радянської державності	5	2				3
Тема 13. Державотворчі процеси в сучасній Україні	10	2	2			6
Тема 14. Україна на міжнародній арені	10	2	2			6
Разом	120	28	20			72

Назви тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	Лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Тема 1. Вступ до курсу «Державотворчі процеси в Україні»	8		-			8
Тема 2. Періодизація української державності	10	2	-			8
Тема 3. Політична думка України через призму українського державотворення	10	2	-			8
Тема 4 Державотворчі ідеї в політичній думці української еміграції	8		-			8
Тема 5. Українська політична думка на Закарпатті. Політичні погляди діячів Карпатської України	10	2	-			8
Тема 6. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи	10	2	-			8
Тема 7. Київська Русь	8		-			8
Тема 8. Галицько-Волинська держава	8		-			8
Тема 9. Українська козацька держава	8		-			8
Тема 10. Державотворчі процеси в Україні періоду національно-визвольної боротьби	8		-			8

1917-1921 рр.					
Тема 11. Державотворчі процеси в Карпатській Україні	10	2	-		8
Тема 12. Феномен національної радянської державності	8		-		8
Тема 13. Державотворчі процеси в сучасній Україні	7		2		5
Тема 14. Україна на міжнародній арені	7		2		5
Разом	120	10	4		106

5.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		очна	заочна
1	Політична думка України через призму українського державотворення	2	
2	Українська політична думка на Закарпатті. Політичні погляди діячів Карпатської України	2	
3	Українська політична нація: генеза, стан, перспективи	2	
4	Київська Русь	2	
5	Галицько-Волинська держава	2	
6	Українська козацька держава	2	
7	Державотворчі процеси в Україні періоду національно-визвольної боротьби 1917-1921 рр.	2	
8	Державотворчі процеси в Карпатській Україні	2	
9	Державотворчі процеси в сучасній Україні	2	2
10	Україна на міжнародній арені	2	2
Разом		20	4

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		очна	заочна
1	Вступ до курсу «Державотворчі процеси в Україні»	3	7
2	Періодизація української державності	3	7
3	Політична думка України через призму українського державотворення	6	8
4	Державотворчі ідеї в політичній думці української еміграції	6	8
5	Українська політична думка на Закарпатті. Політичні погляди діячів Карпатської України	6	8
6	Українська політична нація: генеза, стан, перспективи	6	8
7	Київська Русь	6	8
8	Галицько-Волинська держава	6	8

9	Українська козацька держава	6	8
10	Державотворчі процеси в Україні періоду національно-визвольної боротьби 1917-1921 рр.	6	8
11	Державотворчі процеси в Карпатській Україні	3	6
12	Феномен національної радянської державності	3	6
13	Державотворчі процеси в сучасній Україні	6	8
14	Україна на міжнародній арені	6	8
	Разом	72	106

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові джерела:

1. Державотворчий процес в Україні. 1991-2006 / Редакційна колегія: В. А. Смолій (відповідальний редактор), В. М. Геєць, Г. В. Касьянов, С. В. Кульчицький (заступник відповідального редактора), Ю. А. Левенець, В. М. Литвин, О. С. Онищенко, М. В. Попович, Ю. С. Шемшученко. К.: Наукова думка, 2007. 912 с.
2. Історія політичної думки України: підручник / за загальною редакцією Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
3. Кресін О. В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття. К., 2001. 468 с.
4. Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За редакцією В. С. Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.
5. Нариси з історії дипломатії України / Голова редакційної ради В. М. Литвин; відповідальний редактор В. А. Смолій. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2001. 736 с.
6. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 1. На зламі століть (кінець XIX ст. – 1917 р.) / Ю. А. Левенець (керівник), Л. П. Нагорна, М. С. Кармазіна. К.: Генеза, 2002. 424 с.
7. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 2. Революція в Україні: політико-державні моделі та реалії (1917-1920) / В. Ф. Солдатенко (керівник), В. Ф. Верстюк. К.: Генеза, 2003. 488 с.
8. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 3. Утвердження радянського ладу в Україні (1921-1938) / С. В. Кульчицький (керівник), Ю. І. Шаповал, В. А. Греченко та ін. К.: Генеза, 2003. 448 с.
9. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 4. Україна у Другій світовій війні. 1939-1945 / Керівник тому В. І. Кучер. К.: Генеза, 2003. 584 с.
10. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 5. Українці за межами УРСР (1918-1940) / Керівник тому В. П. Трощинський. К.: Генеза, 2003. 720 с.
11. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 6. Від тоталітаризму до демократії (1945-2002) / О. М. Майборода, Ю. І. Шаповал, О. В. Гарань та ін. К.: Генеза, 2003. 696 с.

12. Політична система для України: історичний досвід і виклики / О. Г. Аркуша, С. О. Біла, В. Ф. Верстюк та ін.; головний редактор В. М. Литвин. К.: Ніка-Центр, 2008. 988 с.
13. Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. 396 с.
14. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська державна ідея: Проблеми формування, еволюції, реалізації. К.: Альтернативи, 1997. 368 с.
15. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 1. К. П. Бунятян, В. Ю. Мурзін, О. В. Симоненко. На світанку історії. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 336 с.
16. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 2. С. Д. Крижицький, В. М. Зубар, А. С. Русяєва. Античні держави Північного Причорномор'я. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 352 с.
17. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 3. В. Д. Баран. Давні слов'яни. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 336 с.
18. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 4. О. П. Толочко, П. П. Толочко. Київська Русь. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 352 с.
19. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 5. М. Ф. Котляр. Галицько-Волинська Русь. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 336 с.
20. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 6. О. В. Русина. Україна під татарами і Литвою. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 320 с.
21. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 7. В. А. Смолій, В. С. Степанков. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 рр.). К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 352 с.
22. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 8. О. І. Гуржій, Т. В. Чухліб. Гетьманська держава. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 304 с.
23. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 9. В. Г. Сарбей. Національне відродження України. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 336 с.
24. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 10. О. С. Рубльов, О. П. Реєнт. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 320 с.
25. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 11. С. В. Кульчицький. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 336 с.
26. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 12. М. В. Коваль. Україна в Другій світовій і

- Великій вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 336 с.
27. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 13. В. К. Баран, В. М. Даниленко. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.). К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 304с.
28. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 14. В. М. Литвин. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2000. 360 с.
29. Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 15. В. П. Трощинський, А. А. Шевченко. Українці в світі. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 352 с.
30. Україна: політична історія. XX – початок XXI ст. / Редакційна рада: В. М. Литвин; редколегія: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2007. 1028 с.

Допоміжні джерела:

1. Академік Станіслав Дністрянський. 1870–1935: Бібліографія. К., 1992.
2. Андрущенко Віктор. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи ХХ століття. К.: Знання України, 2011.
3. Борщак І. Мазепа. Орлик. Войнаровський: Історичні есе. Львів, 1991.
4. Бочковський Ольгерд Іпполітович (1885-1933). *Українські дипломати доби національно-державного відродження (1917–1920 рр.)*: Бібліографічний довідник. К., 2000.
5. Брайчевский М.Ю. Походження Русі. К., 1968.
6. Буравченков А. Томашівський Степан (1875-1930). *Малий словник історії України*. К., 1997.
7. Бурлачок В.Ф. Соціологія політики В.М. Липинського. *Соціологічна думка України*. К., 1996.
8. Бушин М.І., Коваль В.І., Дмитренко М.Г., Горенко Л.М., Горкун А.І. Становлення української державності в ХVІІ ст.: Богдан Хмельницький та його спадкоємці / Микола Іванович Бушин (ред.). К., 1998.
9. Вегеш М.М., Горват Л.В. Українська державність у ХХ столітті. Ужгород, 2000.
10. Винниченко В. Відродження нації. К., 1990.
11. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. К., 1991.
12. Винниченко В. Щоденник. 1911–1920. Т. 1. Едмонтон-Нью-Йорк, 1980.
13. Вільчинський Ю. В ім'я волі і незалежності української нації (В'ячеслав Липинський). *Слово і час*. 1992. №12.
14. Гелей С. Консервативна течія в суспільно-політичній думці України ХІХ ст. Львів, 1996.
15. Гелей С.Д. Василь Кучабський і проблеми України на сторінках тижневика “Лита” (1931–1933 рр.). *Українська періодика: історія і сучасність: Доповіді та повідомлення п'ятої Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, 27-28 листопада 1998 р.* Львів, 1999.

16. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. К., 1991.
17. Грушевський М. Якої ми хочемо автономії і федерації. К., 1917.
18. Грушевський М.С. На порозі Нової України: Гадки і мрії. К., 1991.
19. Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки. К., 1991.
20. Дейвіс Норман. Боже ігрище. Історія Польщі. К.: Основи, 2008.
21. Дейвіс Норман. Європа. Історія. К.: Основи, 2001.
22. Довідник з історії України / За загальною редакцією І.Підкови та Р.Шуста. К.: Генеза, 2001.
23. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. Торонто, 1958.
24. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. К., 1993.
25. Донцов Д. Клич доби. *Державність*. 1994. № 3.
26. Дорошенко Д.М. Костомаров. Його програма і літературно-наукова діяльність. К., 1920.
27. Драгоманов М.П. Вибране. Мій задум скласти очерк історії Цивілізації України. К., 1991.
28. Забаревський М. В'ячеслав Липинський і його думки про українську націю і державу. Відень, 1925.
29. Избранные общественно-политические и философские произведения украинских революционных демократов XIX века. М., 1955.
30. Історія України / за редакцією В.А. Смолія. К.: Видавничий дім Альтернативи, 2002.
31. Історія України / за редакцією Олександра Зайцева. Львів: Світ, 2002.
32. Історія українського козацтва: Нариси у 2-х томах / Відповідальний редактор В.А. Смолій. К.: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2006.
33. Історія філософії на Україні: У 3-х т. К., 1987.
34. Копиленко О.Л. „Українська” ідея М. Грушевського: історія і сучасність. К., 1991.
35. Крупницький В. Гетьман Пилип Орлик (1672–1742): Огляд його політичної діяльності. Варшава, 1938. .
36. Кухта Б.Л. З історії української політичної думки. К., 1994.
37. Лащенко Р. Лекція по історії українського права. К, 1998.
38. Липинський В. Народи поневолені і народи бездержавні. *Сучасність*. 1992. № 6.
39. Липинський В. Замітки до історії українського державного будівництва в XVII столітті. *Український історичний журнал*. 1992. №2.
40. Литвин Володимир. Історія України. К.: Наукова думка, 2008.
41. Лісовий В. Драгоманов і Донцов. *Філософська і соціологічна думка*. 1991. № 9.
42. Лукашевич О.А., Манжул К.В. "Конституція" Пилипа Орлика – історико-правова пам'ятка XVIII ст. Х., 1996.
43. Магочій Павло-Роберт. Історія України. К.: Критика, 2007.
44. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. Львів, 1995.
45. Михайло Драгоманов: вчений і громадсько-політичний діяч. Матеріали науково-практичної конференції. *Карпатика*. Випуск 27. Ужгород, 2003.

46. Мірчук П. Микола Міхновський: Апостол української державности. Філадельфія, 1960.
47. Мірчук П. Українська державність 1917–1920. Філадельфія, 1967.
48. Мыслители Киевской Руси. К., 1987.
49. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття. К., 1993.
50. Нариси з історії дипломатії України / Відповідальний редактор В.А. Смолій. К.: Видавничий дім Альтернативи, 2001.
51. Неупереджений погляд. Харків: Школа, 2007.
52. Особистість і доба (за загальною редакцією В.А. Смолія). К.: Видавничий дім Альтернативи, 2004-2005 (Княгиня Ольга, Ярослав Мудрий, Данило Галицький, Іван Скоропадський, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Леся Українка, Іван Франко, Тарас Шевченко, Михайло Грушевський, Володимир Винниченко, Павло Скоропадський).
53. Пеленський Я. В. Липинський – засновник державної школи в українській історіографії. *Український історичний журнал*. 1992. № 2.
54. Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика / Передмов, та заг. наук. ред. О. Прицяка. К., 1994.
55. Повість временних літ. К., 1990.
56. Політична історія України. ХХ ст.: У 6 томах / голова редколегії І.Ф. Курас. К.: Генеза, 2002-2004.
57. Потульницький В. Історія української політології. К., 1992.
58. Потульницький В. Теорія української політології. К., 1993.
59. Почему Украина не Россия. Харьков: Фолио, 2004.
60. Радько П.Г. Національні традиції державотворення в українській історіографії та політичній літературі ХІХ – ХХ століть: концепції, ідеї, реалії. К., 1999.
61. Резніченко В. Пилип Орлик (гетьман-емігрант). К., 1918.
62. Скакун О.Ф. М.П. Драгоманов как политический мыслитель. Х., 1993.
63. Скакун О.Ф. Политическая и правовая мысль на Украине /1861-1917 гг. Х., 1987.
64. Скакун О.Ф. Прогресивна політико-правова думка на Україні (ІХ ст. – 1917). К., 1990.
65. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української Конституції. К., 1993.
66. Смолій В.А. Феномен українського козацтва в загально-історичному контексті. *Український історичний журнал*. 1991. № 51.
67. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська державна ідея ХVІІ – ХVІІІ ст.: Проблеми формування, еволюції, реалізації. К., 1997.
68. Сокурєнко В.Г. Демократические учения о государстве и праве на Украине во второй половине ХІХ века. Львов, 1966.
69. Стецюк П.Б. Станіслав Дністрянський як конституціоналіст. Л.: 1999.
70. Темко Григорій. Третій Рим: імперія проти України. К., 2004.
71. Терлецький Любомир. Етногенез українського народу. Львів, 2007.
72. Тисяча років української суспільно-політичної думки: у 9-ти т. К., 2001.
- ⁷³. Толочко П.П. Древняя Русь. Очерки социально-политической истории. К., 1987.

- 74.Томашівський С. Під колесами історії: нариси і статті. Берлін: Вид-во “Українське слово”, 1922.
- 75.Томенко Микола. Історія української конституції: Навчальний посібник. К.: Освіта, 2009.
- 76.Трохимчук О., Трохимчук М. Перша українська Конституція (Післяслово). *Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік.* К., 1994.
- 77.Україна – Європа: Хронологія розвитку. 1000-1500. К., 2007.
- 78.Україна крізь віки (за загальною редакцією В.А. Смолія). Т. 1-15. К.: Видавничий дім Альтернативи, 1998-1999.
- 79.Україна: Хронологія розвитку (З давніх часів до пізньої античності) / керівники проекту – А.В. Толстоухов, В.О. Зубанов. К., 2007.
- 80.Українська державність у ХХ столітті. Історико-політологічний аналіз. К., 1996.
- 81.Українська суспільно-політична думка в ХХ ст. / Упоряд. Т. Гунчак, С. Сольчаник. К.: Сучасність, 1983.
- 82.Українське козацтво. Мала енциклопедія / Керівник авторського колективу Ф.Г. Турченко. Київ – Запоріжжя, 2006.
- 83.Федченко П.М. Михайл Драгоманов. К., 1991.
- 84.Философская культура Украины и отечественная общественная мысль XIX – XX вв. К., 1990.
- 85.Хижняк З.В. Киево-Могиланская академия. К., 1988.
- 86.Чигринов В., Поліщук І. Історія політичної думки в Україні. Харків, 2000.
- 87.Штепа Павло. Мафія і Україна. Львів: Глобус, 2002.
- 88.Штепа Павло. Московство, його походження, зміст, форми й історична тяглість. Дрогобич: Відродження, 2000.
- 89.Штепа Павло. Українець і москвин: дві протилежності. Дрогобич: Відродження, 2008.
- 90.Яковенко Наталія. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2005.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.lib.uzhnu.edu.ua> – Наукова бібліотека Ужгородського національного університету
2. <http://www.library.ukma.kiev.ua> – Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могиланська академія».
3. <http://www.lsl.lviv.ua> – Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
5. <http://www.imi.org.ua> – Інститут масової інформації

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ»

Семінарське заняття № 1. Політична думка України через призму українського державотворення

План

1. Політична думка княжої доби.
2. Політична думка Галицько-Волинського князівства та польсько-литовської доби.
3. Політична думка часів козаччини.
4. Державотворчі ідеї Михайла Грушевського і Володимира Винниченка.
5. Український націоналізм Миколи Міхновського і Дмитра Донцова.
6. Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького.
7. Сучасний стан розвитку української політичної думки: державотворчі аспекти.

Література:

- Басараб В. Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького. Ужгород: Гражда, 2019. 232 с.
- Боднар В. Л., Вегеш М. М., Худанич В. І. Історія української державності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв. Ужгород, 1996. 203 с.
- Боднар В. Л., Вегеш М. М., Худанич В. І. Становлення і розвиток політичної думки в Україні: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв та гімназій. Ужгород, 1995. 89 с.
- Державотворчий процес в Україні. 1991-2006. К.: Наукова думка, 2007. 912 с.
- Історія політичної думки України: Підручник / За загальною редакцією Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
- Квіт С. Дмитро Донцов: ідеологічний портрет. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 192 с.
- Котляр М. Данило Галицький. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2002. 328 с.
- Кресін О. В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття. К., 2001. 468 с.
- Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За редакцією В. С. Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.
- Маринович М. Митрополит Андрей Шептицький і принцип «позитивної суми». Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 248 с.
- Павленко С. Іван Мазепа. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2003. 416 с.
- Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 1. На зламі століть (кінець XIX ст. – 1917 р.) / Ю. А. Левенець (керівник), Л. П. Нагорна, М. С. Кармазіна. К.: Генеза, 2002. 424 с.

- Політологічний словник / За редакцією М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. К., 2005. 792 с.
- Політологія. Книга перша: Політика і суспільство. Книга друга: Держава і політика / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. 2-ге видання, перероблене та доповнене. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 664 с.
- Потульницький В. А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII-XX століть. К.: Либідь, 2002. 480 с.
- Потульницький В. А. Українська та світова історична наука: рефлексії на межі століть. *Український історичний журнал*. 2000. № 1-4.
- Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX сторіччя). К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. 396 с.
- Сергійчук В. Українські державники. Митрополит Андрей Шептицький. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2015. 440 с.
- Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2003. 400 с.
- Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 4. О. П. Толочко, П. П. Толочко. Київська Русь. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 352 с.
- Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 5. М. Ф. Котляр. Галицько-Волинська Русь. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 336 с.
- Українське козацтво: Мала енциклопедія / Керівник авторського колективу Ф. Г. Турченко; відповідальний редактор С. Р. Лях / Видання 2-ге, доповнене і перероблене. Київ: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2006. 672 с.
- Шаповал Ю., Верба І. Михайло Грушевський. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2005. 352 с.

Семінарське заняття № 2.

Українська політична думка на Закарпатті. Політичні погляди діячів Карпатської України

1. Політична і національно-культурна еліта Закарпаття XVIII-XIX століть: основні напрямки і тенденції розвитку.
2. Державотворчі ідеї в творчості Ю. Гуци-Венеліна і П. Лодія.
3. Олександр Духнович про спільні корені закарпатських і галицьких русинів.
4. Історико-політичні погляди Юрія Жатковича.
5. Державотворчі ідеї Августина Волошина.
6. Портрети політичних діячів Карпатської України.

Література:

Вегеш М. Карпатська Україна в портретах. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 376 с.

- Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Августин Волошин: Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. 480 с.
- Вчені Росії про Закарпаття: Із карпатознавчої спадщини. Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2009. 520 с.
- Жаткович Ю. Етнографический очерк угро-русских / Упорядник О. С. Мазурок. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2007. 392 с.
- Жаткович Ю. Праці з історії Угорської Русі / Упорядник О. С. Мазурок. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2008. 452 с.
- Задорожний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (X – початок XXI ст.). Ужгород: Гражда, 2009. 432 с.
- Іван Семенович Орлай. З наукової спадщини. Ужгород, 2005. 144 с.
- Мазурок О. «... Історію угро-русів, якщо брати до уваги вимоги сучасної історіографії, досі не написано...». До 155-річчя від дня народження Юрія Жатковича. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2009. 284 с.
- Мазурок О. Володимир і Георгій Вернадські про Угорську Русь. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2009. 160 с.
- Нагорняк М. М. Національно-державницька концепція Томаша Масарика. К.: Логос, 2009. 368 с.
- Федака С. Історія Закарпаття в персоналіях. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2019. 248 с.
- Юрій Венелін. З наукової спадщини. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2002. 184 с.

Семінарське заняття № 3.

Українська політична нація: генеза, стан, перспективи

План

1. Теоретико-методологічний аналіз націєтворчих процесів.
2. Українське націєтворення: основні етапи.
3. Витоки і розвиток української політичної нації.
4. Політико-ідеологічні засади національної ідентичності.
5. Сучасні наукові дискусії про ідентичність. Українська нація і український націоналізм.

Література:

- Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 464 с.
- Варзар І. М. Політична етнологія: пропедевтичний курс / 2-ге видання, перероблене та доповнене. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 354 с.
- Гнатюк О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. К.: Критика, 2005. 528 с.
- Грицак Я. Дилеми українського націєтворення, або ще раз про старе вино в нових міхах. *Український Гуманітарний Огляд*. 2000. № 4. С. 11-33.
- Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX століття. К., 2019. 654 с.

- Грицак Я. Парадокси української модернізації. *Критика*. 1999. № 11 (25). Листопад.
- Грицак Я. Страсті за націоналізмом. К.: Критика, 2004. 344 с.
- Грицак Ярослав – Хруслінська Іза. Розмови про Україну. К.: Дух і Літера, 2018. 360 с.
- Історія політичної думки України: підручник / за загальною редакцією Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
- Касьянов Г. В. Теорії нації і націоналізму. К.: Либідь, 1999. 352 с.
- Кені П. Карнавал революції. Центральна Європа 1989 року. К.: Критика, 2006. 472 с.
- Когут З. Коріння ідентичності. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. К.: Критика, 2004. 352 с.
- Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За редакцією В. С. Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.
- Малий етнополітологічний словник / О. В. Антонюк, В. І. Волобуєв, М. Ф. Головатий та ін. К.: МАУП, 2005. 288 с.
- Націоналізм: Антологія / Упорядники О. Проценко, В. Лісовий. К.: Смолоскип, 2000. 872 с.
- Політологічний словник / За редакцією М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. К., 2005. 792 с.
- Політологія. Книга перша: Політика і суспільство. Книга друга: Держава і політика / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. 2-ге видання, перероблене та доповнене. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 664 с.
- Романцов В. О. Українці на одвічних землях (XVIII – початок XXI століття). К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2004. 200 с.
- Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь. 1569-1999. К.: Дух і Літера, 2017. 464 с.
- Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 376 с.
- Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Видання друге, перероблене та розширене. К.: Критика, 2005. 584 с.
- Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. К.: Генеза, 1997. 312 с.
- Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст. К.: Критика, 2002. 416 с.

Семінарське заняття № 4. Державотворчі процеси в Київській Русі

План

1. Походження Русі. Зародження державницьких засад на українських землях.
2. Державний устрій Давньоруської держави.
3. Русь у період зміцнення державної єдності.
4. Прийняття християнства на Русі та його наслідки.
5. Київська Русь у міжнародних відносинах.
6. Феодальна роздробленість. Занепад державності на Русі.

Література:

- Брайчевський М. Ю. Походження Русі. К.: Наукова думка, 1968. 224 с.
- Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. К.: Наукова думка, 1988. 262 с.
- Византия и Русь / Составитель Т. Б. Князевская. М.: Наука, 1989. 336 с.
- Винокур І., Трубочанінов С. Давня і середньовічна історія України. К.: Глобус, 1996. 224 с.
- Войтович Л. В. Княжа доба на Русі: портрети еліт. Біла Церква: Видавництво О. В. Пшонківський, 2006. 784 с.
- Горелов М. Є., Моця О. П., Рафальський О. О. Цивілізаційна історія України. К., 2005. 632 с.
- Дейвіс Н. Європа. Історія / Видання друге. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 1463 с.
- Ісаєвич Я. Україна давня і нова: народ, релігія, культура. Львів, 1996. 336 с.
- Історія політичної думки України: підручник / за загальною редакцією Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
- Кінан Е. Російські історичні міти / Видання друге, виправлене і доповнене. К.: Критика, 2003. 312 с.
- Нариси з історії дипломатії України / Голова редакційної ради В. М. Литвин; відповідальний редактор В. А. Смолій. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2001. 736 с.
- Ричка В. Княгиня Ольга. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2004. 336 с.
- Темко Г. Д. Третій Рим: імперія проти України. К., 2004. 352 с.
- Терлецький Л. Етногенез українського народу. Львів: Інтелект-Бізнес, 2007. 616 с.
- Толочко П. П. Древняя Русь. К.: Наукова думка, 1987. 247 с.
- Толочко П. П. Історичні портрети. Із історії давньоруської і європейської політики X-XII ст. К.: Наукова думка, 1990. 272 с.
- Толочко П. Ярослав Мудрий. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2002. 272 с.
- Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 4. О. П. Толочко, П. П. Толочко. Київська Русь. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1998. 352 с.
- Штепа П. Московство / Видання третє. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2000. 352 с.
- Штепа П. Українець і москвин / Видання друге. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2008. 688 с.
- Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 376 с.
- Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Видання друге, перероблене та розширене. К.: Критика, 2005. 584 с.
- Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. К.: Генеза, 1997. 312 с.

Семінарське заняття № 5

Державотворчі процеси в Галицько-Волинському князівстві

План

1. Початки складання Галицько-Волинської Русі.
2. Державний устрій Галицько-Волинського князівства.
3. Данило Галицький.
4. Міжнародна політика Галицько-Волинської держави.
5. Галицько-Волинське князівство та його роль в утвердженні державотворчих засад Київської Русі.

Література:

- Блажейовський Д. Деякі сумні сторінки з історії України та дещо про її сусідів (Збірка особистих спостережень та рефлексій автора). Львів: Каменяр, 2007. 640 с.
- Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Історія української державності. Ужгород, 1996. 200 с.
- Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Т. 1. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. 425 с.
- Грицак Я. Страсті за націоналізмом. К.: Критика, 2004. 344 с.
- Дорошенко Д. Історія України. К.: Освіта, 1993. 238 с.
- Дорошенко Д. Слов'янський світ у його минулому й сучасному. Т. 1-3. Ужгород: Гражда, 2005. 404 с.
- Драгоманов М.П. Вибране... мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні. К.: Либідь, 1991. 688 с.
- Ефименко А.Я. Історія українського народу. К.: Либідь, 1990. 512 с.
- Історія України / В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, О.І. Гуржій та ін. Під ред. В. А. Смолія. К.: Альтернативи, 2002. 472 с.
- Котляр М. Данило Галицький. К.: Альтернативи, 2002. 328 с.
- Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. К.: Альтернативи, 1998. 336 с.
- Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. Львів, 1984. 198 с.
- Крип'якевич І.П. Історія України. Львів: Світ, 1990. 520 с.
- Крисаченко В.С., Степико М.Т., Власюк О.С. та ін. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В.С. Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.
- Литвин В. Історія України: Підручник. К.: Наукова думка, 2008. 815 с.
- Магочій П.Р. Історія України. К.: Критика, 2007. 640 с.
- Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. Харків: ВД «Школа», 2007. 592 с.
- Полонська-Василенко Н. Історія України: В 2-х томах. Т. 1. К.: Либідь, 1993. 640 с.
- Потульницький В.А. Україна і всесвітня історія. К.: Либідь, 2002. 480 с.
- Свідерський Ю.Ю., Окаринський В.М. Курс лекцій з історії України у чотирьох частинах. Т. 1. Давня і середньовічна історія України. Тернопіль: Астон, 2007. – 368 с.

Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 376 с.
Яковенко Н. Паралельний світ. К.: Критика, 2002. 416 с.

Семінарське заняття № 6. Українська козацька держава

План

1. Генеза та еволюція українського козацтва.
2. Державна ідея за козацької доби.
3. Політична система та інституційна модель Української козацької держави.
4. Міжнародні відносини та дипломатія.
5. Держава Богдана Хмельницького. Козацьке право та судочинство.
6. Руїна та її наслідки для української державності. Намагання гетьмана Івана Мазепи утвердити Україну як самостійну державу.
7. Ліквідація царизмом Запорізької Січі й Гетьманату.

Література:

- Антонович В. Коротка історія Козаччини. З ілюстраціями і картою України. К.: Україна, 1991. 158 с.
- Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Гетьманська держава. К.: Альтернативи, 1999. 304 с.
- Документи Богдана Хмельницького / Упорядники І. Крип'якевич, І. Бутич. К., 1961. – 740 с.
- Запорожці: До історії козацької культури / Упорядкування тексту, передмова І. Кравченка. К.: Мистецтво, 1993. 400 с.
- Історія українського козацтва: Нариси : У 2-х томах / Редкол. В.А. Смолій (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий Дім «Києво-Могилянська Академія», 2006. Т. 1. 800 с.
- Історія українського козацтва: Нариси : У 2-х томах / Редкол. В.А. Смолій (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий Дім «Києво-Могилянська Академія», 2007. Т. 2. 724 с.
- Косенко Л.О. Козаки: Лицарський орден України: Факти. Міфи. Коментарі. Харків: ВД «Школа», 2007. 576 с.
- Костомаров Н. Богдан Хмельницький. – М.: Чарли, 1994. 768 с.
- Костомаров Н.И. Мазепа. М.: Республіка, 1992. 335 с.
- Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький / Видання друге, виправлене і доповнене. Львів: Світ, 1990. 408 с.
- Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. Львів, 1984. 198 с.
- Крип'якевич І.П. Історія України. Львів: Світ, 1990. 520 с.
- Крисаченко В.С., Степико М.Т., Власюк О.С. та ін. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В.С. Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.
- Литвин В. Історія України: Підручник. К.: Наукова думка, 2008. 815 с.
- Магочій П.Р. Історія України. К.: Критика, 2007. 640 с.
- Мазепа / Передмова, упорядкування тексту й ілюстрацій, коментарі Ю.О.Іванченка. К.: Мистецтво, 1993. 240 с.
- Нариси історії дипломатії України / О.І. Галенко, Є.Є. Камінський, М.В. Кірсенко та ін. під ред. В. А. Смолія. К. : Альтернативи, 2001. 736 с.

- Огієнко І. Богдан Хмельницький / Упорядник, автор передмови і коментарів М. Тимошик. К.: Наша культура і наука 2004. 448 с.
- Паньонко І. Органи влади Запорізької Січі. Львів, 2006. 144 с.
- Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. Харків: ВД «Школа», 2007. 592 с.
- Полонська-Василенко Н. Історія України: В 2-х томах. Т. 1. К.: Либідь, 1993. 640 с.
- Смолій В.А., Степанко В.С. Українська національна революція (1648-1676 рр.). К.: Альтернативи, 1999. 352 с.
- Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький: соціально-політичний портрет. К.: Либідь, 1995. 624 с.
- Смолій В.А., Степанков В.С. Українська державна ідея: проблеми формування, еволюції, реалізації. К.: Альтернативи, 1997. 367 с.
- Українське козацтво: Мала енциклопедія / Керівник авторського колективу Ф.Г.Турченко; відпов. ред. С.Р.Лях. К.: Генеза – Запоріжжя: Прем'єр, 2006. 672 с.
- Універсали Івана Мазепи. 1687-1709 / Упорядкування І. Бутич. Київ – Львів: НТШ, 2002. 780 с.
- Чуприна В., Чуприна З. Хмельниччина 1648-1657 рр. Визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького. Львів: Світ, 2003. 176 с.
- Шевальє П. Історія війни козаків проти Польщі. К.: Томіріс, 1993. 224 с.
- Шевчук В. Просвічений володар. Іван Мазепа як будівничий Козацької держави і як літературний герой. Київ: Либідь, 2006. 464 с.
- Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: В 3-х томах. Т. 1. Львів: Світ, 1990. 319 с.; Т. 2. Львів: Світ, 1991. 392 с.; Т. 3. Львів: Світ, 1992. 456 с.

Семінарське заняття № 7.
Державотворчі процеси в Україні періоду
національно-визвольної боротьби 1917-1921 рр.

План

1. Українська Народна Республіка.
2. Західноукраїнська Народна Республіка.
3. Українська Держава.
4. Соборна Українська Держава.
5. Українська Радянська Соціалістична Республіка.

Література:

- Брицький П., Добржанський О., Юрійчук Є. Буковинці у боротьбі за українську державність. Чернівці, 2007. 483 с.
- Великочий В. Джерела до вивчення державного будівництва в ЗУНР (До 85-ліття Західно-Української Народної Республіки). Івано-Франківськ: Плай, 2003. 278 с.
- Верига В. Визвольні змагання в Україні 1914-1923 рр.: В 2-х томах. Т. 1. Львів, 1998. 524 с.; Т. 2. Львів, 1998. 502 с.

- Гуцуляк М. Перший листопад 1918 року на західних землях України зі спогадами і життєписами членів Комітету Виконавців Листопадового Чину. К.: Либідь, 1993. 408 с.
- Довідник з історії України (А – Я) / За заг. ред. І.Підкови, Р.Шуста. 2-ге вид., доопрац. і доповн. К.: Генеза, 2001. 1136 с.
- Західно-Українська Народна Республіка 1918-1923: Документи і матеріали. Т. 1. Листопадова 1918 р. національно-демократична революція. Проголошення ЗУНР / Укладачі О.Карпенко, К.Мицан. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 584 с.
- Західно-Українська Народна Республіка 1918-1923: Документи і матеріали. Т. 2. Державотворчі й адміністративно-організаційні процеси / Укладачі О.Карпенко, К.Мицан. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 712 с.
- Історія українського війська 1917-1995. / Упорядник Я.Дашкевич. Львів: Світ, 1996. 840 с.
- Західно-Українська Народна Республіка 1918-1923: Історія. Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. 628 с.
- Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань. Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів, 1995. 283 с.
- Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918-1929). Т. 1. Київ – Івано-Франківськ: Плай, 2002. 536 с.
- Кугутяк М. Українська націонал-демократія (1918-1939). Т. 2. Київ – Івано-Франківськ: Плай, 2004. 704 с.
- Литвин М.Р., Науменко К.Є. Історія ЗУНР. Львів: Інститут українознавства НАН України; Видавнича фірма «Олір», 1995. 361 с.
- Литвин М.Р., Науменко К.Є. Військова еліта Галичини. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2004. 376 с.
- Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і Петлюріана. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2001. 640 с.
- Магочій П.Р. Народ нізвідки. Ілюстрована історія карпаторусинів. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. 120 с.
- Макарчук С.А. Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР. Львів: Світ, 1997. 192 с.
- Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. Ужгород: Издательство В. Падяка, 2001. 431 с.
- Ріпецький С. Українське січове стрілецтво. Львів: НТШ, 1995. 358 с.
- Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918 / Гол. ред. Я. Пеленський. Київ – Філадельфія, 1995. 493 с.
- Україна: політична історія / Редрада: Литвин В.М. (голова) та ін. Редкол.: В.А. Смолій, Ю.А. Левенець (співголови) та ін. К.: Парламентське вид-во, 2007. 1028 с.
- Ситник О. Ідеологічні трансформації в Україні протягом 1917-1939 років. Донецьк, 2010. 240 с.
- Шандор В. Закарпаття: історично-правний нарис. Нью-Йорк: Карпатський Союз, 1992. 292 с.
- Шанковський Л. Українська Галицька Армія: воєнно-історична студія. Львів, 1999. 396 с.

Семінарське заняття № 8. Державотворчі процеси в Карпатській Україні

План

1. Передумови утворення Карпатської України.
2. Підкарпатська Русь – автономна частина Чехословацької Республіки. Діяльність автономних урядів А. Бродія і А. Волошина.
3. Чехословаччина і Карпатська Україна у міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни: Мюнхенська конференція, Віденський арбітраж, конференція в Комарно. Початок розпаду ЧСР.
4. Гібридна війна угорських і польських диверсантів проти Карпатської України.
5. Проголошення самостійності. Карпатська Україна – незалежна держава.
6. Вторгнення угорських військ. Трагедія Карпатської України.

Література:

- Болдижар М.М. Закарпаття між світовими війнами: факти, події, люди, оцінки. Ужгород, 2001. 148 с.
- Василина Н. Карпатська Україна в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни. Нове бачення подій. Ужгород: Карпати, 2008. 224 с.
- Вегеш М.М. Карпатська Україна 1938-1939 років у загальноєвропейському контексті. Ужгород: Карпати, 1997. 348 с.
- Вегеш М.М. Карпатська Україна і Німеччина (1938-1939 рр.). Ужгород, 1996. 22 с.
- Вегеш М.М., Гиря В.І., Король І.Ф. Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами (1918-1939 рр). Ужгород: Карпати, 1998. 129 с.
- Вінч М. «Одноденна держава»: свідчення англійського очевидця про події Карпатської України. К.: Темпора, 2012. 348 с.
- Волошин Августин. Твори / Видання підготували О.Мишанич, П.Чучка. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. 447 с.
- Закарпаття під Угорщиною 1938-1944 рр. Нью-Йорк – Ужгород, 1999. 232 с.
- Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Т. 1. / Упорядкування О.Довганич, О. Корсун, О. Пагіря. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2009. 755 с.
- Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Париж – Нью-Йорк – Львів, 1993. 659 с.
- Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). К.: Альтернативи, 1999. 336 с.
- Литвин В. Україна: міжвоєнна доба (1921-1938). К.: Альтернативи, 2003. 512 с.
- Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920-1939 роки. Київ, 2007. 1008 с.
- Пагіря О. Карпатська Січ: Військове формування Карпатської України. К., 2010. 152 с.
- Політична історія України. XX століття: У 6 т. / Редкол. І.Ф.Курас (голова) та ін. К.: Генеза, 2002-2003. 448 с.

- Стерчо П. Карпато-Українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919-1939 роках. Торонто: Наукове Товариство імені Т. Шевченка, 1965. 288 с.
- Химинець Ю. Закарпаття – земля Української держави: Нотатки з історії Закарпаття. Ужгород: Карпати, 1991. 144 с.
- Химинець Ю. Тернистий шлях до України. Ужгород: Гражда, 1996. 396 с.
- Шандор В. Спомини. Т. 1. Карпатська Україна 1938-1939. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. 388 с.
- Шандор В. Спомини. Т. 2. Карпатська Україна 1939-1945. Ужгород: МПП «Гражда», 2000. 245 с.
- Шмідт А. Україна. Країна майбутнього. Ужгород: Карпати, 2006. 88 с.

Семінарське заняття № 9. Державотворчі процеси в сучасній Україні

1. Національні державотворчі традиції.
2. Політичний досвід незалежної України.
3. Реформування економіки.
4. Соціальна політика.
5. Реформування культурно-освітньої сфери.
6. Будівництво Збройних сил України.

Література:

- Асланов С. Етнополітична стабільність держави: політико-правовий аналіз. Ужгород: Ліра, 2016. – 464 с.
- Березовский Борис. Мой Майдан Незалежности. К., 2007. 270 с.
- Боечко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. К.: Основи, 1994. 168 с.
- Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Україна в Рпганізації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем. К.: Генеза, 2006. 240 с.
- Віктор Ющенко. 100 днів президентства: пряма мова. Харків: Фоліо, 2005. 223 с.
- Гальчинський А. Помаранчева революція і нова влада. К.: Либідь, 2005. 368 с.
- Гальчинський А. Україна – на перехресті геополітичних інтересів. К.: Знання України, 2002. 180 с.
- Гордон Д. Звезды политического небосклона. Харьков: Фолио, 2004. 399 с.
- Державотворчий процес в Україні 1991-2005 / За ред. В.А. Смолія. К.: Наукова думка, 2007. 912 с.
- Жулинський М., Сліпущко О. Віктор Ющенко. Випробування владою. Харків: Фоліо, 2005. 415 с.
- Загадки сьмьи Ющенко. К., 2008. 455 с.
- Качмарик В. Юлія Тимошенко. Жінка із зовнішністю моделі і розумом Соломона. К., 2006. 336 с.
- Кокотюха А. Юрій Луценко. Польовий командир. Харків: Фоліо, 2007. 282 с.

Колесников А. Первый украинский. Записки с передовой. К., 2005. 415 с.

Крисаченко В.С., Степико М.Т., Власюк О.С. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В.С.Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.

Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). К.: Альтернативи, 2000. 360 с.

Міжнародний імідж України: Навчальний посібник / За ред. П.П.Ткачука. Львів: ЛІСВ, 2007. 166 с.

Офіцинський Р. Політичний розвиток незалежної України (На матеріалах періодики Заходу). Ужгород: Гражда, 2005. 468 с.

Політична історія України. ХХ століття. У шести томах. Т. 6. Від тоталітаризму до демократії (1945-2002) / О.М.Майборода, Ю.І.Шаповал, О.В.Гарань. К.: Генеза, 2003. 696 с.

Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності / Головний редактор В.М.Литвин. К.: Ніка-Центр, 2008. 988 с.

Попов Д., Мильштейн И. Оранжевая принцесса. Загадка Юлии Тимошенко. М., 2006. 400 с.

Слабошпицький М. Пейзаж для Помаранчевої революції. К., 2005. 260 с.

Сорока М. Світ відкриває Україну. Про зовнішню політику Української держави у 90-х роках ХХ століття. Статті. Документи. Коментарі. К.: Видавництво «Київська правда», 2001. 784 с.

Токар П. Нові реалії сучасних кордонів: соціолого-політичний аналіз. Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2008. 320 с.

Томенко М. Історія української Конституції. К.: Освіта, 2009. 464 с.

Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. К.: Альтернативи, 1999. 352 с.

Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф.Рудича. К., 2002. 488 с.

Україна: політична історія. ХХ – ХХІ ст. / Редрада: В.М.Литвин (голова) та ін. Редкол.: В.А.Смолій, Ю.А.Левенець (співголови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2007. 1028 с.

Хто є хто в Україні. К.: К.І.С., 2006. 1136 с.

Чобіт Д. Макуха або штрихи до політичного портрета «Блоку Юлії Тимошенко». Броди: Просвіта, 2008. 352 с.

Юля / Автор-упоряд. А.А.Кокотюха. Харків: Фоліо, 2006. 447 с.

Юля. Второе дыхание / Авт.-сост. А.А.Кокотюха. Харьков: Фолио, 2008. 444 с.

Яневський Д. Обличчя «Помаранчевої» революції. Харків: Фоліо, 2005. 319 с.

Яневський Д. Хроніка «Помаранчевої» революції. Харків: Фоліо, 2005. 320 с.

Семінарське заняття № 10. Україна на міжнародній арені

1. Основні принципи та мета зовнішньої політики України. Формування зовнішньополітичних пріоритетів України.
2. Зовнішньополітичне забезпечення національних інтересів України.
3. Україна у міжнародних організаціях.

4. Відносини України з країнами Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.
5. Україна і Європейський Союз.
6. Українсько-американські відносини.
7. Українсько-російські відносини в умовах «гібридної війни».

Література:

- А. Б. В. Збройний конфлікт в термінах (Путівник для України) / Д. Дуцик, В. Черниш, В. Вороніна, Н. Рюче, І. Мороз, О. Паперняк, І. Калапуха. К., 2019. 90 с.
- Андрущенко (Гринько) С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі. К.: Логос, 2005. 288 с.
- Андрущенко Віктор. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи ХХ століття. К.: Знання України, 2011.
- Бенч В. Визначення пріоритетів для Східного партнерства: можливості для словацько-українського співробітництва та відносини ЄС – Україна. Пряшів, 2011. 112 с.
- Білчік В. Амбіції та очікування Східного партнерства. Братислава – Київ, 2011. 92 с.
- Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем. К.: Генеза, 2006. 240 с.
- Гарагонич В. Транскордонне співробітництво України: мости через кордони. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2011. 432 с.
- Гончар М., Дулеба А., Малиновський О. Україна і Словаччина в посткризовій архітектурі енергетичної безпеки Європи. Братислава – Київ, 2011. 151 с.
- Дейвіс Норман. Європа. Історія. К.: Основи, 2001.
- Державотворчий процес в Україні. 1991-2006 / Редакційна колегія: В. А. Смолій (відповідальний редактор), В. М. Геєць, Г. В. Касьянов, С. В. Кульчицький (заступник відповідального редактора), Ю. А. Левенець, В. М. Литвин, О. С. Онищенко, М. В. Попович, Ю. С. Шемшученко. К.: Наукова думка, 2007. 912 с.
- Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. Львів, 1995.
- Нариси з історії дипломатії України / Відповідальний редактор В. А. Смолій. К.: Видавничий дім Альтернативи, 2001.
- Нариси з історії дипломатії України / Голова редакційної ради В. М. Литвин; відповідальний редактор В. А. Смолій. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2001. 736 с.
- Політична історія України. ХХ ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 6. Від тоталітаризму до демократії (1945-2002) / О. М. Майборода, Ю. І. Шаповал, О. В. Гарань та ін. К.: Генеза, 2003. 696 с.
- Політична система для України: історичний досвід і виклики / О. Г. Аркуша, С. О. Біла, В. Ф. Верстюк та ін.; головний редактор В. М. Литвин. К.: Ніка-Центр, 2008. 988 с.

Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 14. В. М. Литвин. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). К.: Видавничий Дім Альтернативи, 2000. 360 с.

Україна крізь віки: У 15 т. / Творчий задум та загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Т. 15. В. П. Трощинський, А. А. Шевченко. Українці в світі. К.: Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 352 с.

Україна: політична історія. ХХ – початок ХХІ ст. / Редакційна рада: В. М. Литвин; редколегія: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2007. 1028 с.

**ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗАСВОЄНИХ ЗНАНЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D)**

1. Предмет вивчення і методи дослідження державотворчих процесів в Україні.
2. Джерельна база, історіографія та історіософія дослідження державотворення в Україні.
3. Періодизація історії української державності М. Грушевського.
4. В. Липинський про етапи українського державотворення.
5. Державотворчі аспекти української історії у науковій спадщині І. Лисяка-Рудницького.
6. Державотворчі ідеї у творчості Д. Донцова.
7. Періодизація українського державотворення в працях науковців Інституту історії України НАН України.
8. Нова періодизація української національної революції В. Смолія і В. Степанкова.
9. Періодизація державотворчих процесів в Україні науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України імені І. Кураса.
10. Періодизація державотворчих процесів в Україні через призму модерності та постмодерності (Н. Яковенко, Я. Грицак).
11. Періодизація українського державотворення та політичної думки політологів Львівського національного університету імені Івана Франка.
12. Цивілізаційна періодизація України (Ю. Павленко, В. Дергачов).
13. Політична думка княжої доби.
14. Політичні ідеї твору митрополита Іларіона «Слово про закон і благодать».
15. Розвиток політичних ідей у «Повісті минулих літ».
16. «Повчання Володимира Мономаха своїм дітям» як політичний заповіт.
17. Ідея політичної єдності українських земель у «Слові о полку Ігоревім».
18. Кирило Туровський про співвідношення духовної та світської влади.
19. Політичні ідеї Данила Заточника.

20. Політична думка Галицько-Волинського князівства та литовсько-польської доби.
21. Політичні ідеї Галицько-Волинського літопису.
22. Політичні ідеї централізованої держави в «Судебнику» Великого князя Казимира.
23. Литовські статuti про політичні засади державності.
24. Ю. Котермак-Дрогобич і С. Оріховський про «кращі» форми державного правління.
25. Державотворчі ідеї в політичній думці України XVII-XVIII ст.
26. Державно-політичні ідеї Петра Могили.
27. Українська політична думка XIX ст.
28. «Історія русів» як декларація прав української нації.
29. Політичне значення «Руської Трійці» та «Русалки Дністрової».
30. Т. Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство.
31. Державно-політичний устрій України у «Книгах буття українського народу».
32. Державно-політичні проекти майбутньої України у спадщині П. Куліша, М. Гулака і Г. Андрузького.
33. Концепція української державності М. Драгоманова.
34. Ідея державності в творчості І. Франка.
35. Проблеми українського державотворення в політичній публіцистиці М. Грушевського.
36. Ідеальна форма правління Української держави М. Міхновського.
37. Державно-політичні погляди В. Винниченка.
38. Державотворчі погляди С. Петлюри.
39. Проблеми української державності у політичних поглядах М. Хвильового.
40. Державно-соборницька концепція Д. Донцова.
41. Державотворчі ідеї в політичній думці української еміграції.
42. Державна ідея в політичній думці Закарпаття (XVIII-XIX ст.).
43. О. Духнович про спільні корені закарпатських і галицьких русинів.
44. Державотворча концепція А. Волошина та представників політичної еліти Карпатської України.
45. Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького.
46. Патріарх Йосиф Сліпий про єдність української церкви.
47. Витоки і етапи розвитку української нації.
48. Політико-ідеологічні засади національної ідентичності.
49. Соціальні виміри буття української політичної нації.
50. Українські дискусії про ідентичність.
51. Цивілізаційний вибір української нації.
52. Націоналізм в українській інтелектуальній традиції.
53. Київська Русь – могутнє державне утворення IX-XI ст.
54. Галицько-Волинська держава – правонаступниця Київської Русі.
55. Елементи української державності в державному устрої Великого князівства Литовського.

56. Державний устрій Української козацької держави.
57. Генеза та еволюція українського козацтва.
58. Державна ідея за козацької доби.
59. Державницька концепція Б. Хмельницького.
60. Концепція державності козацької України гетьмана І. Мазепи.
61. Конституція Пилипа Орлика – основа майбутнього європейського конституціоналізму.
62. Державно-конституційні традиції у козацьку добу.
63. Політико-правові ідеї в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.
64. Конституційний устрій Української держави 1917-1920 рр.
65. Конституційні декларації та реалії в часи УРСР.
66. Нова Конституція України у контексті становлення правової держави.
67. Українська Центральна Рада. М. Грушевський і В. Винниченко.
68. Універсали Української Центральної Ради: еволюція державотворчих проектів.
69. Українська держава П. Скоропадського.
70. Директорія УНР. С. Петлюра.
71. Державотворчі процеси в ЗУНР. Є. Петрушевич. Злука ЗУНР і УНР.
72. Причини поразки та історичне значення державотворчих прагнень українського народу в 1917-1921 рр.
73. Етапи української державності ХХ ст. і Закарпаття.
74. Гуцульська Республіка – предтеча самостійної Карпато-Української держави.
75. Еволюція державно-правового статусу Підкарпатської Русі / Карпатської України наприкінці 30-х років ХХ ст.
76. Карпатська Україна – незалежна держава (1938-1939 рр.).
77. Причини поразки та історичне значення Карпатської України.
78. Характер та специфічні особливості радянської державності.
79. Державотворчі ідеї українських дисидентів.
80. Зусилля діаспори щодо відродження української державності.
81. Проголошення незалежності України.
82. Державне будівництво в незалежній Україні: проблеми еліт та лідерства.
83. Роль «Помаранчевої революції» в історії сучасного державотворення.
84. «Революція гідності» в Україні. Анексія Росією Криму та окупація окремих районів Донецької і Луганської областей. Українсько-російська війна 2014-2020 рр.
85. Реформування української економіки.
86. Реформування Збройних Сил України.
87. Інститут президентства в Україні.
88. Верховна Рада України як інститут політичної системи.
89. Уряди незалежної України.
90. Судова влада України. Створення нових антикорупційних правоохоронних органів.
91. Державна влада і суспільна самоорганізація в сучасній Україні.

92. Міграційні процеси в незалежній Україні. Концептуальні засади сучасної державної етнополітики України. Захист прав національних меншин.
93. Формування громадянського суспільства в Україні: вплив традицій і перешкоди на шляху.
94. Проблема консолідації українського суспільства.
95. Незалежна Україна на міжнародній арені.
96. Україна в глобальних міжнародних структурах.
97. Україна на шляху до Європейського Союзу і НАТО: реальний стан і перспективи.
98. Європейська спільнота – орієнтир моделювання державності та геополітичного самовизначення України.
99. Українське державотворення в дзеркалі інформаційної війни.
100. Особливості гібридної російської агресії проти України в контексті державотворення.